

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/2400 - KIST

Dato
06.05.2022

**Dokument 8:198 S (2021-2022) Representantforslag om helhetlig
aldersfastsettelse for enslige mindreårige asylsøkere**

Jeg viser til brev 21. april 2022, hvor Kommunal- og forvaltningskomiteen ber om min vurdering av representantforslag 8:198 S (2021-2022) fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski, Marian Hussein, Kathy Lie og Torgeir Knag Fylkesnes om helhetlig aldersfastsettelse for enslige mindreårige asylsøkere.

Innledende merknad om aldersvurderinger

For å få en oppholdstillatelse i Norge forutsettes det som hovedregel at søkeren kan dokumentere egen identitet, slik at norske myndigheter vet hvem det er som får en tillatelse til å bo og arbeide her. Utlendingsmyndighetene legger i utgangspunktet til grunn de opplysningene søker selv gir om egen identitet, og som kan bekreftes med pass eller andre offisielle reise- eller legitimasjonsdokumenter med tilstrekkelig notoritet, utstedt av myndighetene i hjemlandet. Mange asylsøkere har ikke id-dokumenter med seg. Det gjelder også mange av de enslige mindreårige asylsøkerne. Det er av avgjørende betydning for en riktig og effektiv behandling av utlendingssaker, og for asylinstituttets legitimitet som sådan, at sakene er tilstrekkelig opplyst, og bygger på et korrekt faktisk grunnlag.

Medisinske aldersundersøkelser er et viktig og nødvendig verktøy for utlendingsforvaltningen i saker hvor enslige mindreårige asylsøkere ikke har tilstrekkelig dokumentasjon på identiteten, og det er tvil om søker er over eller under 18 år. Det er svært viktig at barn ikke blir feilvurdert som voksne, og at ikke voksne feilvurderes som barn, slik at barns rettigheter blir respektert. Det er også viktig å

unngå misbruk av systemet, som i stor grad er tillitsbasert. Jeg er kjent med at en del er kritiske til bruken av aldersvurderinger i utlendingssaker, herunder deler av det medisinske fagmiljøet. Per i dag finnes det ingen metode for aldersfastsetting som gir helt sikre svar, men de metodene vi bruker er det beste vi har, og brukes også i flere andre land. Det er viktig å understreke at de medisinske aldersundersøkelsene ikke alene avgjør saken, men at resultatet er ett av flere momenter i en konkret helhetsvurdering.

Det nasjonale ansvaret for medisinske aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere har siden 2016 ligget til Avdeling for rettsmedisinske fag ved Oslo universitetssykehus (OUS). Avdelingen for rettsmedisinske fag har etter at de overtok ansvaret gjennomført en systematisk kartlegging av det vitenskapelige grunnlaget for ulike metoder som benyttes til aldersvurderinger. På grunnlag av kunnskapsinnhenting har de utviklet en statistisk beregningsmodell - BioAlder - som UDI bruker i saksbehandlingen sin. Den første versjonen var basert på 20 vitenskapelige publikasjoner og data fra drøyt 14 000 mennesker. Verktøyet skal ha vært det første i sitt slag internasjonalt, og har siden lanseringen i 2017 løpende blitt oppdatert på bakgrunn av nye forskningsdata. BioAlder anvendes slik at den enkelte persons utviklingsstadier vurderes fra røntgenbilder av søkerens hånd og tenner, og sammenliknes med det statistiske grunnlaget i modellen. Modellen gir et *estimat* av søkerens kronologiske aldersspenn, og det er lagt vekt på at BioAlder skal fremstille usikkerheten på en lettfattelig måte for saksbehandleren.

Kommentarer til representantforslaget

1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå praksis fra enkeltsaker med aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere, herunder undersøke om praksis er i tråd med gjeldende regelverk, og om informert og frivillig samtykke er innhentet.

Utlendingsloven § 88 sier bl.a. at resultatet av aldersundersøkelsen skal vurderes i forhold til de øvrige opplysningene i saken, og at den det gjelder skal gjøres oppmerksom på at å avslå anmodningen om aldersundersøkelse kan få betydning for vurderingen av saken.

Det er gode rutiner for oppfølgingen av enslige mindreårige asylsøkere i Norge, og all informasjon om saken, rettigheter m.m. skal formidles på egnet måte med tanke på at de er barn og ikke voksne. Enslige mindreårige asylsøkere får raskt tildelt en representant som skal bistå underveis i søknadsprosessen. Dersom det viser seg å være behov for en aldersundersøkelse, vil også dette bli anmodet om på egnet måte. Det blir orientert om at søker kan unnlate å etterkomme anmodningen og hvilke konsekvenser dette ev. kan få for saken. Her vil representanten også bli involvert på tilsvarende måte som for øvrig i asylprosessen. Søker vil sammen med representanten signere et skjema,

hvor det informeres om ordningen med aldersundersøkelser. Det er her også mulig å krysse av på at man ikke ønsker å gjennomføre enn aldersundersøkelse.

Vurdering og fastsettelse av alder vil aldri kun baseres på den medisinske aldersvurderingen alene, men være ett av flere elementer i vurderingen. Den bevismessige betydningen av de medisinske aldersundersøkelsene må, som for alle bevis, avgjøres konkret i den enkelte sak. I de tilfeller der det er gjennomført medisinske aldersundersøkelser, skal UDI ta utgangspunkt i resultatene av undersøkelsene og vurdere disse opp mot de øvrige opplysninger i saken som belyser alder. Elementer i vurderingen er blant annet asylsøkerens egne opplysninger og bevissthet om egen alder, og uttalelser fra personer som har vært i kontakt med søker. Ved tvil om hvorvidt søker er over eller under 18 år, vil tvilen gå i søkerens favør. Det vil si at søker blir vurdert av UDI til å være under 18 år.

Jeg har tillit til at Utlendingsdirektoratet (UDI) gjennomfører aldersundersøkelser i tråd med regelverket, og ser derfor ikke at det er behov for å gjennomgå praksis i disse enkeltsakene.

2. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre at aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere kun foretas i tilfeller der det er tvil om alder, samt at terskelen for når det er tvil, blir justert, dette for å forhindre at testing blir foretatt der det ikke er strengt nødvendig, jf. forholdsmessighetsprinsippet.

I henhold til utlendingsloven § 88 første ledd kan det anmodes om aldersundersøkelser når det i en sak om asyl eller i en sak om oppholdstillatelse for et familiemedlem, ikke er mulig å fastslå med *rimelig sikkerhet* om utlendingen er over eller under 18 år.

Den største andelen av enslige mindreårige asylsøkere legger ikke frem identitetsdokumenter. Statistikk fra Utlendingsdirektoratet (UDI) viser at det i perioden 2018-2021 ble gjennomført aldersundersøkelse i litt over halvparten av sakene der søkeren oppga å være enslig mindreårig.

I hvilken grad enslige mindreårige asylsøkere legger frem identitetsdokumenter, avhenger i stor grad av hvilket land de kommer fra og hvilket alderssjikt de tilhører. De som tilhører en yngre aldersgruppe, vil det sjelden knytte seg tvil til om er over eller under 18 år, til tross for at de ikke har fremlagt id-dokumenter. Nasjonalitet og alderssammensetning i gruppen enslige mindreårige, er to forhold som kan endre seg over tid. Andelen saker hvor det blir anmodet om aldersundersøkelser, vil derfor i perioder variere.

I en del saker vil det ikke være tilstrekkelige opplysninger i saken til at det er mulig å med *rimelig sikkerhet* kunne fastslå om søker er over eller under 18 år. Det er da viktig at utlendingsmyndighetene har verktøy som kan bidra til å opplyse saken på best mulig

måte. Dette er også til den enslige mindreårige søkers beste. I tillegg kan det ha svært uheldige konsekvenser dersom en voksen feilaktig blir ansett som barn med tanke på bl.a. mottaksplassering, bosetting, rettigheter mv. Det er vanskelig å se for seg hvilken høyere terskel som eventuelt skulle legges til grunn for å kunne anmode om aldersundersøkelse av en søker, uten at dette ville vanskeliggjøre utlendingsmyndighetenes plikt til å opplyse saken på best mulig måte.

Når det gjelder forholdsmessighetsprinsippet det vises til i forslaget, antar jeg det er belastningen for den antatt mindreårige søkeren som forslagsstillerne har tenkt på. Å gjennomgå en aldersundersøkelse kan oppleves som belastende for søker, men her er det viktig å understreke at det er relativt store barn som ev. blir anmodet om å gjennomføre en slik undersøkelse. Som vist til over er aldersundersøkelsene også viktig for å kunne opplyse saken på best mulig måte der det er få opplysninger å basere alderen til søker på.

Jeg kan ikke se at det er behov for andre tiltak enn de rutinene og det regelverket som allerede danner grunnlag for UDIs anmodning om aldersundersøkelser, der det ikke med rimelig sikkerhet kan fastslås om søker er over eller under 18 år.

3. Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt for å utvikle en metode for psykososiale aldersundersøkelser.

Det er viktig at de til enhver tid beste metodene for aldersvurderinger benyttes, og at kvaliteten på undersøkelsene forbedres dersom det er mulig. For å stimulere en slik utvikling, ble det nasjonale ansvaret for medisinske aldersvurderinger lagt til Avdelingen for rettsmedisinske fag, den gang ved Folkehelseinstituttet, nå ved OUS. Avdelingen for rettsmedisinske fag forsker videre på utvikling av molekylærbiologiske metoder for aldersestimering (DNA-metylering). Denne metoden vil i første omgang brukes sammen med undersøkelse av tann og håndrot, og vil etter planen kunne testes ut i 2022.

I bakgrunnsinformasjonen til representantforslaget vises det til rapport fra NOAS og Redd Barna fra 2016 «Aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere – over eller under 18 år?» der det anbefales å sette i gang et forskningsprosjekt for å utvikle en metode for psykososiale aldersundersøkelser, blant annet fordi to metoder for å fastsette alder vil gi et sikrere resultat. Jeg viser i den forbindelse til at dagens metode, basert på en grundig kunnskapsoppsummering av Avdeling for rettsmedisinske fag, ble funnet å gi det sikreste aldersestimatet. For øvrig vil jeg vise til at heller ikke en psykososial aldersundersøkelse vil kunne gi klare svar på kronologisk alder. Modenhet er svært individuelt, særlig med tanke på blant annet hva enkelte barn og unge voksne har opplevd før de ankommer Norge.

Da Avdeling for rettsmedisinske fag overtok det nasjonale ansvaret for de medisinske aldersundersøkelsene, ble det nedsatt en faggruppe som sammen med

kunnskapssenteret på Folkehelseinstituttet systematisk gikk igjennom all forskning som er gjort på de mest brukte metodene for aldersvurderinger. Dette førte til fire kunnskapsoppsummeringer, herunder én om psykologiske metoder, da dette er en metode som ofte blir trukket frem i debatten om aldersundersøkelser. Konklusjonen var at det var mest vitenskapelig dokumentasjon på metodene som benyttet utvikling av visdomstenner og hånd/håndrot. Det var med andre ord ingen forskningsmessige indikasjoner på at bruken av psykologisk test av modenhet for fastsetting av kronologisk alder hos ungdom og unge voksne skulle være en bedre metode enn den vi bruker i dag. I forbindelse med en sak for lagmannsretten i 2019, hvor aldersvurderinger var ett av vurderingstemaene, ble det gjennomført en omfattende bevisførsel om medisinske aldersundersøkelser. Også her framkom det at det ikke finnes vitenskapelig dokumenterte systemer for psykososial eller kognitiv testing som kan angi et godt estimat av kronologisk alder.

De medisinske aldersundersøkelsene kan aldri angi nøyaktig hvor gammel en person er, men et statistisk sannsynlig aldersspenn gir utlendingsforvaltningen en objektiv og faglig begrunnet vurdering som kan brukes inn i en konkret helhetsvurdering sammen med det øvrige faktum i saken. Avdeling for rettsmedisinske fag ved OUS har forvaltet oppgaven de fikk i 2016 på en svært god måte og har nedlagt et grundig arbeid med BioAlder, og med den pågående forskningen på DNA som en fremtidig metode for å fastsette alder. De har et bredt internasjonalt engasjement og nettverk som de samarbeider med.

På bakgrunn av dette anbefaler jeg ikke å igangsette noe nytt forskningsprosjekt for å utvikle en metode for psykososiale aldersundersøkelser.

Med hilsen

Emilie Mehl